



ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ – ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕ ΘΕΜΑ:

Die Rolle annehmen? In der Rolle bleiben? Neue Rolle leben?

**Einstellungen und Vorstellungen von Frauen und Männern mit und ohne Zuwanderungs- geschichte zur
Gleichberechtigung**

ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ

ΜΑΡΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ ΚΟΥΦΟΓΙΑΝΝΗ (Ξ2015049)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ:

ΠΑΡΙΑΝΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΚΕΝΤΡΩΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2020

Μετάφραση κειμένου από τα Γερμανικά στα Ελληνικά με σχολιασμό. Κείμενο:

Die Rolle annehmen? In der Rolle bleiben? Neue Rolle leben?

**Einstellungen und Vorstellungen von Frauen und Männern mit und ohne Zuwanderungs- geschichte zur
Gleichberechtigung**

Σελίδες 6-14.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ.....	6
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΕΙΜΕΝΟ.....	12
ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ.....	20
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	25

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί το τελευταίο βήμα για την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Το κείμενο, με το οποίο έχω επιλέξει να εργαστώ, μιλάει για ένα θέμα κοινωνικό που αγγίζει σε μεγάλο βαθμό τη σημερινή πραγματικότητα. Πραγματεύεται τις σχέσεις και πιο συγκεκριμένα τους ρόλους ανάμεσα στα δύο φύλα στα πλαίσια της σχέσης, της οικογένειας και γενικότερα της κοινής διαβίωσης. Το απόσπασμα είναι μέρος ενός μεγαλύτερου κειμένου σε ένα φυλλάδιο της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας στη Γερμανία.

Η επιλογή του συγκεκριμένου κειμένου έγινε επειδή αρχικά ήθελα να ασχοληθώ και να δουλέψω με ένα γερμανικό κείμενο. Ακόμη, θεωρώ ότι το θέμα που παρουσιάζεται σε αυτό το κείμενο είναι επίκαιρο κι αγγίζει τη σημερινή κοινωνία. Το θέμα των σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα καθώς και οι αλληλεπιδράσεις και οι ρόλοι τους μέσα στη σχέση και την οικογένεια έχουν τις ρίζες του σε παλαιότερες γενιές και πεποιθήσεις γι' αυτό είναι αξιοσημείωτες οι διαφορές που παρουσιάζονται με την πάροδο του χρόνου κι όσο η κοινωνία αλλάζει και αναθεωρεί.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ

Αποδεχόμαστε το ρόλο; Μένουμε στο ρόλο; Ζούμε νέους ρόλους;

Αντιλήψεις και σκέψεις γυναικών και ανδρών με ή χωρίς ιστορικό μετανάστευσης για την ισότητα

ΣΕΛΙΔΕΣ 6-14

1. Εισαγωγή

Όπως συμβαίνει στις περισσότερες βιομηχανικές χώρες, πολλοί άνθρωποι διαφορετικής καταγωγής μετανάστευσαν στη Γερμανία τις τελευταίες δεκαετίες. Σήμερα, η πολιτισμική ποικιλομορφία είναι αυτονόητη σε πολλούς τομείς της καθημερινής ζωής και συχνά θεωρείται από τους πολίτες, την πολιτική και την οικονομία ως όφελος. Ταυτόχρονα, οι μετανάστες και οι οικογένειές τους συχνά χαρακτηρίζονται ως μία ομοιογενής ομάδα με παρόμοιο σε μεγάλο βαθμό τρόπο ζωής και παρόμοιες απόψεις. Μια ολόκληρη σειρά επιστημονικών μελετών, και μάλιστα η μελέτη Sinus το έτος 2007 "Το περιβάλλον των μεταναστών - Ποιοτική μελέτη της ζωής των ανθρώπων με ιστορικό μετανάστευσης στη Γερμανία", που αναλύθηκε το 2008, δείχνει ότι αυτό δεν ισχύει. Αντίθετα: Ζουν ακριβώς όπως οι άνθρωποι χωρίς ιστορικό μετανάστευσης με διαφορετικούς προσανατολισμούς, αντιλήψεις, αξίες και στόχους σε ποικίλα περιβάλλοντα και δεν είναι μια ομοιογενής ομάδα.

Τα αναφερόμενα κλισέ αφορούν επίσης το ζήτημα της ισότητας γυναικών και ανδρών. Επομένως, οι αξίες που προέρχονται από τις χώρες προέλευσης χαρακτηρίζουν τις "φυλετικά σηματοδεδιμένες" ιδέες των μεταναστών. Στην εικόνα αυτή, οι άνδρες κυριαρχούν ως πατριάρχες στις οικογένειές τους και ιδιαίτερα στις συζύγους τους. Είναι προφανές ότι μια τέτοια στάση δεν επιτρέπει μια καλύτερη συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνία. Και στην περίπτωση αυτή, η μελέτη του Sinus δείχνει: Οι στάσεις των ανθρώπων με ιστορικό μετανάστευσης σχετικά με τη θέση των γυναικών και των ανδρών στην κοινωνία ποικίλλουν. Τα πρότυπα των φύλων εξαρτώνται περισσότερο από το περιβάλλον και το επίπεδο εκπαίδευσης παρά από τη γεωγραφική ή την εθνική καταγωγή.

Με βάση τα ευρήματα αυτά, η κρατική κυβέρνηση της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικογενειακών Υποθέσεων, Ηλικιωμένων, Γυναικών και Νέων (BMFSFJ) ανέθεσαν μια ποιοτική βραχυπρόθεσμη μελέτη. Η μελέτη επικεντρώνεται στις δύο ομάδες με βάση την καταγωγή που εκπροσωπούνται περισσότερο στη Γερμανία, οι οποίες είναι οι εξής: Οικογένειες μεταναστών από την πρώην Σοβιετική Ένωση και οικογένειες με ιστορικό μετανάστευσης στην Τουρκία. Σε σύγκριση, συμπεριλήφθηκε μια ομάδα χωρίς ιστορικό μετανάστευσης. Στο κείμενο αυτού του φυλλαδίου, για λόγους ευκρίνειας, τα άτομα των αντίστοιχων ομάδων αναφέρονται ως "γερμανικής προέλευσης", "ρωσικής προέλευσης" ή "τουρκικής προέλευσης".

Εξετάστηκε ποιες αντιλήψεις σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων και τον οικογενειακό καταμερισμό εργασίας των γυναικών και των ανδρών με και χωρίς ιστορικό μετανάστευσης έχουν στην πραγματικότητα, ποια πρότυπα ακολουθούν στην καθημερινή τους ζωή και ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τις αντιλήψεις των κοινωνικών αξιών τους. Η εστίαση έγινε σε δύο γενιές - οι μητέρες και οι πατέρες με τις κόρες και τους γιους τους. Γι' αυτό, η μελέτη ρώτησε επίσης για επιρροές στις στάσεις και τις αξίες, καθώς και στις μελλοντικές προσδοκίες των νέων γυναικών και ανδρών.

Ερωτήσεις που δεν μπορούν να απαντηθούν ξεκάθαρα, πόσο μάλλον μονοδιάστατα, εν όψει μιας ευρείας ποικιλίας ιστοριών ζωής, εκπαιδευτικού υπόβαθρου και ηλικιακών δομών στα πλαίσια μιας ποιοτικής μελέτης. Αλλά: Τα αποτελέσματα της μελέτης παρέχουν νέες, διαφοροποιημένες και ζωντανές γνώσεις σχετικά με τις ζωές γυναικών και ανδρών με και χωρίς ιστορικό μετανάστευσης. Με αυτόν τον τρόπο, σύμφωνα με την ποιοτική έρευνα, ανοίγουν νέα πεδία έρευνας, παρέχουν σημεία επαφής για αντιπροσωπευτικές έρευνες και, πάνω απ' όλα, αντικατοπτρίζουν ένα μέρος της πραγματικότητας των γυναικών και των ανδρών των νεότερων και των παλαιότερων γενεών της κοινωνίας μας.

Αυτό το φυλλάδιο συνοψίζει τα κύρια ευρήματα της μελέτης. Συγχρόνως, δεν υπάρχει καμία απαίτηση για τελειότητα. Μάλλον θα πρέπει να ξυπνήσει το ενδιαφέρον των αναγνωστών για το θέμα και την περιέργεια για τα λεπτομερή και εκτενή αποτελέσματα της μελέτης. Οι πολυάριθμες αναφορές των δημοσκοπήσεων εξυπηρετούν επίσης αυτό το σκοπό. Όλα τα ονόματα των ερωτηθέντων έχουν αλλαχθεί.

Σχετικά με τη μελέτη

Η μελέτη πραγματοποιήθηκε κατ' εντολή της επαρχιακής κυβέρνησης της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και της BMFSFJ από το "Ινστιτούτο Αξιολόγησης Dr. Beywl & Συνεργάτες GmbH "(Univation GmbH) της Κολωνίας σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης της Ανώτατης Σχολής της Κολωνίας και τον Σύλλογο «Γυναίκες στο Top Bielefeld». Συνολικά, 70 άτομα με και χωρίς ιστορικό μετανάστευσης ρωτήθηκαν μεταξύ Δεκέμβρη του 2008 και Μάρτιο του 2009 στα πλαίσια της μελέτης. Η έρευνα διεξήχθη με τη μορφή λεπτομερών συνεντεύξεων με εκκρεμή ζητήματα.

Ποιος ρωτήθηκε;

Κάθε φορά ρωτούνταν η μητέρα και η κόρη, καθώς και ο πατέρας και ο γιος στις "Tandem" συνεντεύξεις. Οι κόρες είναι μεταξύ 20 και 28 ετών, οι μητέρες τους μεταξύ 40 και 60 ετών. Η ηλικία των γιων είναι μεταξύ 18 και 26 ετών, εκείνη των πατέρων τους μεταξύ 44 και 59 ετών. Το ένα τρίτο των ερωτηθέντων ζευγαριών πατέρα-γιου και μητέρας-κόρης έχει τουρκικές οικογενειακές βιογραφίες, ένα άλλο τρίτο έχει ρίζες στην πρώην Σοβιετική Ένωση και το υπόλοιπο των ερωτηθέντων δεν έχει μεταναστευτικό ιστορικό. Περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες έχουν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Το άλλο μισό των ερωτηθέντων αποτελείται από άτομα με μεσαία ή χαμηλή εκπαίδευση και μαθητές.

Πού υπάρχουν τα ακριβή αποτελέσματα της μελέτης;

Τα αποτελέσματα της μελέτης κατατέθηκαν από τους αναδόχους σε μια αναφορά που μπορεί να μεταφορτωθεί ως αρχείο PDF από την Ομόσπονδη κυβέρνηση της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και το BMFSFJ (για διευθύνσεις, δείτε τα στοιχεία της έκδοσης). Το βασικό κομμάτι της μελέτης είναι η κατάταξη των προϋπαρχουσών παραλλαγών του καταμερισμού της εργασίας στις οικογένειες των ερωτηθέντων «ζευγαριών» σε τρία μοντέλα. Πρόκειται για παραδοσιακά, σχεδόν ισότιμα μεταξύ τους και ισότιμα οικογενειακά μοντέλα. Στην έκθεση της έρευνας αυτά αναφέρονται ως συντηρητικοί, ισότιμοι και μη, φυλετικοί διακανονισμοί.

Τα οικογενειακά μοντέλα: παραδοσιακά, σχεδόν ισότιμα, ισότιμα

Οι ερωτηθέντες παρουσιάζουν ένα ευρύ φάσμα οικογενειακών τρόπων ζωής. Οι ερωτηθέντες κατατάχθηκαν στο μοντέλο στο οποίο οι ίδιοι ήταν πιο κοντά. Συγκεκριμένα, η περιγραφή μπορεί να γίνει ως εξής:

Παραδοσιακό μοντέλο:

Ο άνδρας είναι ο μοναδικός εργαζόμενος και το στήριγμα της οικογένειας, η γυναίκα εργάζεται ελάχιστα ή και καθόλου και είναι αποκλειστικά υπεύθυνη για το νοικοκυριό και τη φροντίδα των παιδιών.

Σχεδόν ισότιμο μοντέλο:

Και οι δύο σύντροφοι εργάζονται - σε αυτό το μοντέλο η γυναίκα συχνά εργάζεται με μερική απασχόληση. Ο άντρας ασχολείται σημαντικά με την οικιακή εργασία και την οικογένεια. Βοηθάει την γυναίκα, η οποία κάνει το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας.

Μοντέλο ισότητας:

Και οι δύο σύντροφοι εργάζονται εξίσου, στο σπίτι και στην ανατροφή των παιδιών. Ο καθορισμός των καθηκόντων σύμφωνα με το «φύλο» θα διασπαστεί.

2. Κεντρικά αποτελέσματα της έρευνας

Πέρα από τα πολιτιστικά όρια, οι γυναίκες και οι άντρες που ερωτήθηκαν παρουσιάζουν περισσότερα κοινά σημεία παρά διαφορές όσον αφορά την κατανόηση των ρόλων τους και των οικογενειακών μοντέλων. Οι ερωτηθέντες των παλαιότερων γενεών προτιμούν μια παραδοσιακή κατανομή των ρόλων μεταξύ ανδρών και γυναικών στην οικογένεια. Αντίθετα, η νεότερη γενιά προτιμάει τα ισότιμα ή τουλάχιστον τα εν μέρει ισότιμα μοντέλα. Η μελέτη δείχνει ότι οι αντίστοιχες τρέχουσες κοινωνικές συνθήκες διαμορφώνουν την κατανόηση των ρόλων των δύο φύλων από τις γυναίκες και τους άνδρες. Οι πολιτισμικές επιρροές και οι παραδόσεις των χωρών προέλευσης παίζουν δευτερεύοντα ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικής οικογενειακής ζωής.

Οι ρόλοι στην καθημερινή ζωή

Η πλειοψηφία της γενιάς των γονέων ζουν με παραδοσιακά πρότυπα: Οι άνδρες ήταν ή είναι οι κύριοι εργαζόμενοι, και οι γυναίκες ασχολούνται πρωτίστως με την ανατροφή των παιδιών, το νοικοκυριό και τις κοινωνικές επαφές. Το μοντέλο της "ανδρικής βοήθειας" μεταδίδεται στην παλαιότερη γενιά.

Με λίγες εξαιρέσεις, οι ερωτηθέντες νεαρές γυναίκες και άνδρες αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον μια σχεδόν ισότιμη θέση, η οποία χαρακτηρίζεται από δικαιοσύνη στην κατανομή της εργασίας και των καθηκόντων στη σχέση γυναικών και ανδρών. Για αυτούς, μια εξειδικευμένη επαγγελματική δραστηριότητα και των δύο φύλων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του μακροπρόθεσμου προγραμματισμού της ζωής τους. Για όλους σχεδόν, ωστόσο, είναι επίσης σαφές ότι οι γυναίκες δε θα εργάζονται, τουλάχιστον προσωρινά μετά τη γέννηση ενός παιδιού. Αυτό είναι εν μέρει η επιθυμία των γυναικών όπως και των ανδρών που ερωτήθηκαν, και εν μέρει αυτή η προσέγγιση θεωρείται αναπόφευκτη. Οι νεότερες γυναίκες και άνδρες προδικάζουν τις εμπειρίες των γονιών τους, οι οποίοι αναφέρουν συχνά ότι τα οικογενειακά τους πρότυπα έχουν αλλάξει με την πάροδο του χρόνου και η γέννηση των παιδιών έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο σε αυτό.

Επίσης, η δημόσια συζήτηση σχετικά με την ισότητα των φύλων οδηγεί τις ερωτηθέντες γυναίκες και άνδρες κάθε καταγωγής στην εξέταση των δικών τους ιδεών για τους ρόλους. Έτσι, λοιπόν, πολλοί άνδρες ερωτηθέντες τουλάχιστον γνωρίζουν ότι σήμερα αναμένεται περισσότερη υποστήριξη από τους ίδιους στο νοικοκυριό και στη φροντίδα των παιδιών. Οι γιοι έρχονται σε επαφή με τα αντίστοιχα ερωτήματα πιο έντονα από τους πατέρες τους. Ωστόσο, έχει διαπιστωθεί επίσης ότι αυτό δε γίνεται απαραίτητως πράξη. Οι ερωτηθέντες άντρες και γυναίκες με και χωρίς ιστορικό μετανάστευσης βιώνουν - εν μέρει με τη θέλησή τους, εν μέρει λόγω έλλειψης εναλλακτικών λύσεων - το αργότερο μετά τη γέννηση ενός παιδιού, τότε μάλλον το ισότιμο μοντέλο της ανδρικής βοήθειας στην οικιακή και οικογενειακή εργασία. Σε αντίθεση με τους νεαρούς άνδρες, οι ερωτηθέντες νεαρές γυναίκες αντικατοπτρίζουν εν μέρει αυτή την αλλαγή των ρόλων αρκετά κριτικά και βλέπουν μια αντίφαση ανάμεσα στα ιδανικά τους και στην αναμενόμενη πραγματικότητα της ζωής.

Οι αντιλήψεις των κοινωνικών αξιών στη σχέση και στην ανατροφή

Όταν πρόκειται για το ερώτημα μετάδοσης των αξιών, γίνεται σαφές ότι οι γυναίκες και οι άνδρες έχουν ως πρότυπα γυναίκες και άνδρες του φύλου τους, κυρίως τις μητέρες και τους πατέρες τους. Συνολικά, οι ερωτηθέντες μητέρες και πατέρες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις ζωές των νέων γυναικών και ανδρών από γενιά σε γενιά. Η νεότερη γενιά καθοδηγείται σαφώς από τα οικογενειακά πρότυπα και τις διαπαιδαγωγικές ιδέες που έχουν οι μητέρες και οι πατέρες της. Αφού ρωτήθηκαν οι διαφορές των φύλων στην ανατροφή, οι μητέρες και οι πατέρες δηλώνουν ότι έχουν αναθρέψει τις κόρες και τους γιους τους ουδέτερα ως προς το φύλο.

Οι ερωτηθέντες νέοι με μεταναστευτικό ιστορικό κατατάσσουν την επιρροή του ξένου τμήματος του πολιτισμικού τους υπόβαθρου στην ανατροφή τους και στις αξίες τους ως μάλλον χαμηλή. Θεωρούν ότι το σημερινό κοινωνικό περιβάλλον είναι σαφώς σημαντικότερο. Ωστόσο, τονίζουν ότι δεν αρνούνται τις ρίζες τους. Συγχρόνως, θέλουν να διατηρήσουν μερικές αρετές κυρίως από τους γονείς όπως για παράδειγμα σεβασμό προς τους μεγαλύτερους. Η διγλωσσία και η διαπολιτισμικότητα θεωρούνται πόροι.

Κεφάλαιο 2

Οι νέες γυναίκες και άνδρες θέλουν να εκπαιδεύσουν τα παιδιά τους με βάση τα ισότιμα πρότυπα. Η νέα γενιά κάνει την επιλογή ενός ή μίας συντρόφου αυτοβούλως. Η προτίμηση της ίδιας εθνικής καταγωγής του άλλου ατόμου δεν αποτελεί ουσιαστικό κριτήριο για τους περισσότερους. Ωστόσο, κάποια άτομα γερμανικής όπως και μη γερμανικής

καταγωγής, πιστεύουν ότι ενδέχεται να υπάρξουν συγκρούσεις στις σχέσεις ατόμων διαφορετικής εθνικότητας. Σημαντικό για τις νέες γυναίκες και άνδρες είναι το επίπεδο εκπαίδευσης του συντρόφου τους.

Η εκπαίδευση είναι σημαντική

Η εκπαίδευση είναι μια πτυχή και των δύο γενεών των μεταναστών και την τονίζουν περισσότερο για την προσωπική τους ζωή και την κατανόηση των ρόλων τους συγκριτικά με τους μη μετανάστες και τα παιδιά τους. Θεωρούν την εκπαίδευση απαραίτητη βάση για αναγνώριση και κοινωνική πρόοδο. Για τις γυναίκες, αποτελεί επίσης προϋπόθεση οικονομικής ανεξαρτησίας και ισότιμης κατανόησης των ρόλων.

Συνολικά, ωστόσο, οι διαφορές στις εκπαιδευτικές και στις επαγγελματικές συμπεριφορές μεταξύ των ομάδων διαφορετικής προέλευσης, δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Η απαίτηση των γυναικών για την επαγγελματική ανεξαρτησία τους φαίνεται να επικρατεί παντού και θεωρείται εν μέρει δεδομένη. Ειδικά οι μητέρες διδάσκουν στις κόρες τους τη σημασία της εκπαίδευσης και της εργασίας ώστε να διατηρήσουν την αυτονομία τους.

Οι ερωτηθέντες μητέρες, οι οποίες είχαν ήδη δυνατότητες για εκπαίδευση και ανάπτυξη στη χώρα προέλευσής τους, εν μέρει συνδέουν τη μετανάστευση στη Γερμανία με την επανεξάρτηση του ρόλου τους από την οικογένεια. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν τα επαγγελματικά προσόντα δεν έχουν αναγνωριστεί στη Γερμανία και οι ευκαιρίες εργασιακής απασχόλησης έχουν μειωθεί σημαντικά.

Κεφάλαιο 3

Οι γυναίκες σιδερώνουν, οι άνδρες επισκευάζουν - Κατανομή των ρόλων στην καθημερινή ζωή

Η παρατήρηση των καθημερινών οικιακών και οικογενειακών γεγονότων αποκαλύπτει τον τρόπο που κατανέμονται τα καθήκοντα και τους ρόλους που τους αντιστοιχούν. Ως εκ τούτου, οι άνθρωποι ρωτήθηκαν για τον διαχωρισμό των εργασιών τους στο σπίτι και στην οικογένεια. Ταυτόχρονα, εμφανίζονται αντιφάσεις μεταξύ των προσωπικών προτύπων και της καθημερινής πραγματικότητας. Η σύγκριση της οικογενειακής ζωής των ερωτηθέντων δείχνει πώς τα διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα επηρεάζουν το εκάστοτε πρότυπο ρόλων.

Οι γονείς μοιράζουν τα καθήκοντα με μάλλον παραδοσιακό τρόπο

Κατά συνέπεια (...) τα παιδιά μας δεν αντιμετωπίζονταν ποτέ με την κλασική κατανόηση των ρόλων", λέει ο Γερμανός Hermann Fischer, 45 ετών. Είναι ανεξάρτητος ξενοδόχος. Ήδη από τις σπουδές του τη δεκαετία του 1980 εργάζεται σε αυτόν τον τομέα. Με τη σύζυγό του, μία φοιτήτρια και πλήρως απασχολούμενη αιγυπτολόγο, μοιράζεται τις οικιακές εργασίες ισότιμα ήδη από εκείνες τις μέρες. "Μέχρι σήμερα η σύζυγός μου είναι υπεύθυνη για τα ρούχα κι εγώ έχω αναλάβει την κουζίνα", λέει ο Hermann Fischer, περιγράφοντας τον καταμερισμό της εργασίας στην οικογένειά του.

Μεταξύ των ερωτηθέντων της γονικής γενιάς, η οικογένεια Fischer είναι μία από τις λίγες που εφαρμόζουν ένα ισότιμο πρότυπο. Και οι δύο σύντροφοι εργάζονται και μοιράζονται την ευθύνη για το οικογενειακό εισόδημα. Στο νοικοκυριό, ο καθένας αναλαμβάνει ένα μεγάλο τμήμα της δουλειάς. Ο Hermann Fischer βρίσκει ιδιαίτερα χρήσιμη σε αυτό την επαγγελματική του κατάσταση: Κάποιος που εργάζεται τα βράδια, είναι ευέλικτος κατά τη διάρκεια της ημέρας κι επομένως μπορεί να αναλάβει πολλά οικιακά καθήκοντα πιο εύκολα.

Περίπου οι μισοί από τους γονείς τείνουν να ζουν σύμφωνα με τα παραδοσιακά οικογενειακά μοντέλα. Σύμφωνα με αυτό, ο άνδρας είναι ο κύριος εργαζόμενος και η γυναίκα φροντίζει μόνη της το νοικοκυριό - ανεξάρτητα από το εάν επίσης εργάζεται με μερική απασχόληση.

Ένα "κομμάτι" του νοικοκυριού - ο παραδοσιακός καταμερισμός της εργασίας στην οικογένεια

Ο Alfred Schneider, 46 ετών, και η Olga Rust, 48 ετών, ήρθαν στη Γερμανία στις αρχές της δεκαετίας του 1990 με τους γιους τους, από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Εκείνος είναι αυτόνομος και περιγράφει την κατανομή της εργασίας στην οικογένεια ως εξής: "Η γυναίκα μου κάνει τις δουλειές εδώ στο σπίτι. Φυσικά, εργάζεται επίσης στην εταιρεία, τακτοποιεί και βοηθάει στις εργασίες του γραφείου. Αλλά ταυτόχρονα ασχολείται και με το νοικοκυριό, δηλαδή το μαγείρεμα, το πλύσιμο, την καθαριότητα κι ούτω καθεξής. "Ο ίδιος δεν εμπλέκεται στις οικιακές εργασίες.

Όταν ρωτήθηκε αν ήταν υπεύθυνος για ορισμένα οικιακά καθήκοντα, η Olga Rust απαντά: "Μερικές φορές πηγαίνει για ψώνια. Μερικές φορές πάμε για ψώνια μαζί. Γενικά, όμως, το κάνω εγώ. "

Η κατάσταση είναι παρόμοια για την τουρκική οικογένεια του Murat Türk ηλικίας 47 ετών. Παρόλο που η σύζυγός του Leila έχει επίσης υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, ως νοικοκυρά είναι υπεύθυνη για όλες τις οικιακές εργασίες. Ένα γεγονός, που ο Murat Türk περιγράφει ως εξής: "Το πλύσιμο των ρούχων είναι κυρίως δική της δουλειά. Στο πλύσιμο των πιάτων, στο καθάρισμα, εκεί συμμετέχουμε και οι δύο, αλλά τις περισσότερες φορές τα κάνει αυτή. Αλλά δεν της αναθέσαμε εμείς τα καθήκοντα, τα επέλεξε η ίδια. "

Η διαζευγμένη, εν τω μεταξύ, Elisabeth Krause, 57 ετών γερμανικής καταγωγής, έζησε στο γάμο της επίσης μία παραδοσιακή διανομή ρόλων. Σήμερα το χαρακτηρίζει ως εξής: "Ο άνδρας έχει το λόγο και η γυναίκα πρέπει να τον υπακούει. Όπως συνηθιζόταν πριν από πενήντα ή εκατό χρόνια. Ήταν έτσι από την αρχή. "

Στις οικογένειες με ένα σχεδόν ισότιμο πρότυπο, η γυναίκα συχνά εργάζεται με μερική απασχόληση και φροντίζει για το μεγαλύτερο μέρος των οικιακών εργασιών. Ο άνδρας σε αυτές τις οικογένειες αναλαμβάνει μεμονωμένα καθήκοντα- προσφέρει βοήθεια.

Η καταγωγή των ερωτηθέντων δεν είχε καμία εμφανή επίδραση στην κατανομή των ρόλων στις οικογένειες που ερωτήθηκαν. Αυτό κάνει τις απαντήσεις σαφείς. Οι ερωτηθέντες της γενιάς των γονέων με συντηρητικό πρότυπο προέρχονται τόσο από τη Γερμανία, καθώς και από την Τουρκία και την πρώην Σοβιετική Ένωση.

Αυτό είναι γυναικεία υπόθεση

Προφανώς, κάποια πράγματα εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται ως γυναικείες υποθέσεις. Τόσο σε οικογένειες με παραδοσιακούς όσο και με πιο ισότιμους ρόλους, οι γυναίκες έχουν την πρωταρχική ευθύνη για το μαγείρεμα, το πλύσιμο και την καθαριότητα.

Ενδιαφέρουσα είναι μια ματιά πέρα από τις οικιακές εργασίες με τη στενή έννοια του όρου. Πώς είναι η κατανομή των ευθυνών σε μεγαλύτερες αγορές, τραπεζικές συναλλαγές, κοινωνικές επαφές και διευθετήσεις διαφορών στην οικογένεια;

Εδώ παρουσιάζεται μια διαφοροποιημένη εικόνα: Οι γυναίκες διαδραματίζουν έναν ουσιαστικό ρόλο στην καλλιέργεια κοινωνικών επαφών ή στην επίλυση διαφορών. Υπάρχουν όμως και παραδείγματα, τα οποία ξεφεύγουν από την κλασική κατανομή των καθηκόντων μεταξύ των δύο φύλων. Η ανδρική βοήθεια υπάρχει στο σπίτι, για παράδειγμα στο μαγείρεμα. Έτσι, μερικοί άντρες μαγειρεύουν τουλάχιστον το σαββατοκύριακο ή αναλαμβάνουν τα ψώνια. Ορισμένες γυναίκες φροντίζουν τα οικονομικά της οικογένειας. Και οι μεγαλύτερες αγορές αποφασίζονται από κοινού σε πολλές οικογένειες. Ωστόσο, όπου επικρατεί το παραδοσιακό οικογενειακό μοντέλο, δεν υπάρχει καμία νέα ευθύνη. Αυτό γίνεται σαφές για παράδειγμα στα ψώνια. Ακόμη κι όταν τα ψώνια αναθέτονται στους άνδρες, οι γυναίκες διατηρούν τη συνολική ευθύνη. Είναι κατά κάποιον τρόπο "διαχειριστές της οικογένειας".

Η πραγματική κατανομή των καθηκόντων

Η Helga Bergmann, 49 ετών, αναφέρει την οικογενειακή ζωή της ως εξής: Η Γερμανίδα εργάζεται ως νυχτερινή νοσοκόμα και είναι επιπλέον υπεύθυνη για το μεγαλύτερο μέρος των οικιακών καθηκόντων. Όταν έρχεται από το νοσοκομείο το πρωί, "έχω το νοικοκυριό μου, το καθάρισμα, το μαγείρεμα γιατί ο σύζυγός μου έρχεται για μεσημεριανό. Το απόγευμα φαίνεται παρόμοιο. "Για την οικογένεια Bergmann ισχύει το εξής: Τα σαββατοκύριακα μαγειρεύει ο κ. Bergmann. Είναι επίσης υπεύθυνος για την κηπουρική, τις τραπεζικές εργασίες και την αλληλογραφία με τις αρχές. Καθαριότητα, πλύσιμο, σιδέρωμα κι άλλα θελήματα είναι όλα καθήκοντα της Helga Bergmann.

Με παρόμοιο τρόπο, περιγράφει η φοιτήτρια Zuhal Kara, 22 ετών, με τουρκικό ιστορικό μετανάστευσης, τον καταμερισμό της εργασίας στο σπίτι των γονέων της. Η παραδοσιακή ανάθεση ρόλων είναι ξεκάθαρη, αλλά σε κάποιο βαθμό υπάρχει βοήθεια από τον άνδρα. Η Zuhal αναφέρει επίσης ότι ο πατέρας της μαγειρεύει μερικές φορές και η μητέρα της είναι υπεύθυνη για τις τραπεζικές και κοινωνικές επαφές της οικογένειας. Κατά τη σχολική σταδιοδρομία των παιδιών, εκτός από αυτό, η μητέρα Pamire Kara διατηρούσε επίσης όλες τις επαφές με το σχολείο και τους

δασκάλους. Εκφράζεται γι' αυτό ως εξής: "Σχολείο, μαθήματα μητρικής γλώσσας - αν συμβεί κάτι, πηγαίνω εκεί. Πάντα πηγαίνα στις ημέρες ομιλίας με τους καθηγητές. Έχω φροντίσει για όλα. "

Σε ένα σημείο, ωστόσο, οι περισσότερες γυναίκες και άνδρες που ερωτήθηκαν, συμφωνούν: Οι επισκευές είναι δουλειά του άνδρα. Περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο καθήκον, οι επισκευές στο νοικοκυριό πέρα από όλες τις γενιές, τα φύλα κι ανεξάρτητα από το ιστορικό μετανάστευσης, ανατίθενται σε άνδρες. Οι γυναίκες σπάνια υποστηρίζουν ότι κάνουν επισκευές. Σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες της γονικής γενιάς φυσικά παραχωρούν αυτόν τον τομέα στους άνδρες. Στην νεότερη ομάδα ερωτηθέντων, η εικόνα είναι λίγο διαφοροποιημένη αλλά όχι ουσιαστικά διαφορετική. Και πάλι, πολλές επισκευές αποτελούν δουλειά του άνδρα. Αυτό ισχύει τόσο για την ίδια την αντίληψη των ανδρών όσο και για τη στάση των γυναικών. Μόνο σπάνια νεαρές γυναίκες ισχυρίζονται ότι αισθάνονται επίσης υπεύθυνες για τις επισκευές του νοικοκυριού.

Οι δουλειές του σπιτιού από την οπτική των ανδρών

Ο Kamber Karadag, 61 ετών, από την Τουρκία, είχε την ευθύνη όλο και περισσότερων οικιακών καθηκόντων. Αφενός, για να ανακουφίσει τη γυναίκα του που εργάζεται. Αφετέρου όμως, επειδή αισθάνθηκε την ανάγκη να λάβει ορατά αποτελέσματα της δουλειάς του, κάτι που δεν ήταν πάντοτε δυνατό για τον ίδιο ως δημοτικό υπάλληλο: "Το πλύσιμο των ρούχων το κάνει πάντα αυτή. Το πλύσιμο των πιάτων, το σιδέρωμα, η καθαριότητα των παπουτσιών, είναι δικά μου καθήκοντα. Θέλω να κάνω πράγματα και να μπορώ να δω τα αποτελέσματά τους. Αυτό δε συμβαίνει τόσο συχνά στη δουλειά μου."

Υπάρχουν σαφείς οριοθετήσεις ως προς το περιεχόμενο, όπου εμπίπτει και το ότι οι επισκευές είναι για τους άνδρες. Έτσι, ένας μεγαλύτερος άνδρας από την πρώην Σοβιετική Ένωση ξεχωρίζει μεταξύ επιδιορθώσεων σε ενδύματα και επισκευών σε έπιπλα ή τεχνικές συσκευές. Helmut Brenner, 54 ετών: "Εξαρτάται από το τι είναι. Αν είναι έπιπλα, τότε ασχολούμαι εγώ. Όταν πρόκειται για ράψιμο ή μαντάρισμα, τότε είναι δουλειά της συζύγου μου. "

Βιογραφικά σημεία καμπής

Τα σχέδια ζωής δεν είναι στατικά. Τα γεγονότα στη ζωή ενός ατόμου ή μιας οικογένειας μπορούν να οδηγήσουν σε ριζικές αλλαγές της καθημερινότητας. Οι ερωτηθέντες μιλούν για τη γέννηση παιδιών, μια νέα θέση εργασίας ενός μέλους της οικογένειας ή για τη μετανάστευση ολόκληρης της οικογένειας στη Γερμανία. Οι μεταβαλλόμενες συνθήκες διαβίωσης και αντίληψης μπορούν στη συνέχεια να αλλάξουν την διανομή των καθηκόντων στην οικογένεια ή ακόμη και να οδηγήσουν σε πλήρη επαναπροσανατολισμό της οικογένειας. Όπως έγινε με την οικογένεια Karadag από την Τουρκία. Εδώ, ο παλαιός παραδοσιακός καταμερισμός της εργασίας έχει σχεδόν μετατραπεί σε ισότιμο.

Ορισμένες γυναίκες αναφέρουν στις συνεντεύξεις ότι η γέννηση των παιδιών τους έχει αλλάξει την κατανόηση των ρόλων και την κατανομή των καθηκόντων στην οικογένεια. Για αυτές τις γυναίκες, η γέννηση ενός παιδιού συνοδεύεται από την τουλάχιστον προσωρινή εγκατάλειψη της εργασίας. Έμειναν στο σπίτι και η οικιακή διανομή των καθηκόντων άλλαξε. Ακόμη και τα ζευγάρια που ζούσαν προηγουμένως με βάση ένα σχετικά ισότιμο μοντέλο, ζουν πιο παραδοσιακά μετά τη γέννηση ενός παιδιού. Αρχικά, όμως, η γέννηση των παιδιών μπορεί να οδηγήσει σε ισότιμη κατανομή της εργασίας.

Επιστροφή στην παράδοση

Hans Meisner, 52 ετών, Γερμανικής καταγωγής: "Πριν από τα παιδιά, η γυναίκα μου ήταν απασχολημένη όλη τη μέρα. Θα έλεγα ότι εκείνη την εποχή η διανομή των καθηκόντων ήταν πιο ισορροπημένη. Ακόμη και κατά τη διάρκεια της γονεϊκής άδειας, αυτά τα τρία χρόνια, αυτό θα εξακολουθεί να ισχύει. Φυσικά, η κατανομή των καθηκόντων ήταν διαφορετική. Παρ' όλα αυτά, συμμετείχαν και οι δύο πλευρές. Μετά από αυτό, η γυναίκα μου ανέλαβε μια δουλειά μερικής απασχόλησης. Τώρα, που έχει περισσότερο χρόνο στο σπίτι, μεταφέρθηκαν σημαντικά μέρη των καθηκόντων στην ίδια."

Κοινή ευθύνη στην αρχή

Η Pamire Kara, ηλικίας 58 ετών και από την Τουρκία, λέει ότι αυτή και ο σύζυγός της μοιράζονταν εντελώς τη φροντίδα τα πρώτα χρόνια μετά τη γέννηση των διδύμων. Και οι δύο εργάστηκαν και μοίρασαν το ωράριο εργασίας τους, αναλαμβάνοντας τις πρωινές ή τις βραδινές βάρδιες, έτσι ώστε ένας γονέας να ήταν πάντα στο σπίτι. "Μετά από αυτό, κάναμε συνέχεια τα πάντα μαζί, οπότε δεν υπήρξε ποτέ διαχωρισμός." Μόλις ξεκίνησαν τα παιδιά το σχολείο, η κατανομή των καθηκόντων άλλαξε ξανά. Η Pamire Kara είναι υπεύθυνη για τα σχολικά θέματα και την επικοινωνία με τους δασκάλους. Έχει αναλάβει επίσης πάλι περισσότερα καθήκοντα στο σπίτι.

Η Anna Ahrens, 58 ετών, βίωσε διαφορετικά τη γέννηση των παιδιών της. Δεν μπορεί να θυμηθεί καμία αλλαγή στο ρόλο της. Τα παιδιά γεννήθηκαν στην πρώην Σοβιετική Ένωση. Εκεί η χημικός-τεχνικός εργαζόταν σε διευθυντική θέση και κέρδιζε περισσότερα χρήματα από τον σύζυγό της. Σχετικά με τον καταμερισμό των καθηκόντων στο σπίτι λέει: αυτός σιδέρωσε- εγώ δούλεψα, "Με κάποιο τρόπο κάναμε τα πάντα μαζί. Έχει σιδερώσει και έχει βοηθήσει. Εγώ δούλεψα και έβγαλα περισσότερα χρήματα από τον σύζυγό μου. Μοιράσαμε τις δουλειές πριν και μετά τη γέννηση των παιδιών. Κάποιες φορές έπαιρνε αυτός τα παιδιά από το νηπιαγωγείο, άλλες φορές εγώ."

Μόνο η μετακόμιση στη Γερμανία άλλαξε εντελώς την κατανομή των καθηκόντων. Τα επαγγελματικά προσόντα της δεν αναγνωρίστηκαν εδώ. Ο σύζυγός της έγινε ο κύριος εργαζόμενος. Η ίδια εργάζεται ως καθαρίστρια και φροντίζει το νοικοκυριό με τη βοήθεια της κόρης της, Sabine. Η Anna Ahrens είναι δυσαρεστημένη με αυτήν την κατάσταση. Συγκριτικά με τις προηγούμενες ευκαιρίες που είχε για να εξελιχθεί, είναι απογοητευμένη από τη ζωή της στη Γερμανία. Άλλες μητέρες, που κατάγονται από την πρώην Σοβιετική Ένωση, συμμερίζονται αυτήν την άποψη μόνο εν μέρει. Τονίζουν τις μεγαλύτερες ελευθερίες που έχουν οι γυναίκες στη Γερμανία.

Νέες ελευθερίες

Η Irene Riesner, 44 ετών, ρωσικής καταγωγής: "Στη Ρωσία, η γυναίκα πρέπει να είναι σε θέση να κάνει τα πάντα. Πρέπει να εργάζεται και να είναι υπεύθυνη για τα πάντα στο νοικοκυριό. Εμείς - ο σύζυγός μου κι εγώ - το κάναμε πάντα διαφορετικά. Κάναμε τα πάντα μαζί. Στη Ρωσία, οι γυναίκες αναμένεται να έχουν μια συμπεριφορά κοκέτας. Έχω ανταποκριθεί σε αυτές τις ιδέες και προσδοκίες μόνο σε μικρό βαθμό. Για παράδειγμα, πήγα να δουλέψω με τζιν, κάτι που ήταν τότε αδιανόητο για τις καθηγήτριες του πανεπιστημίου."

Οι γυναίκες τουρκικής καταγωγής συμμερίζονται επίσης τη γνώμη ότι οι γυναίκες στη Γερμανία έχουν μεγαλύτερη ελευθερία και δυνατότητες ανάπτυξης. Σε μια συνέντευξη, μια τώρα διαζευγμένη μητέρα από την Τουρκία, που εργάζεται με μερική απασχόληση ως νταντά, μιλάει για τη ζωή της. Η Canan Yildirim, 40 ετών, μεγάλωσε στη Γερμανία, αλλά έζησε τα πρώτα χρόνια του γάμου της στην Τουρκία. Ήταν υπεύθυνη μόνο για το σπίτι, ενώ ο σύζυγός της ήταν υπεύθυνος για το εισόδημα και τις εξωτερικές σχέσεις. Στη Γερμανία, η Canan Yildirim ανέλαβε τις δημόσιες υποθέσεις, τα σχολικά θέματα και τις μη οικογενειακές υποθέσεις, λόγω των καλύτερων γλωσσικών δεξιοτήτων της.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

Die Rolle annehmen? In der Rolle bleiben? Neue Rollen leben?

Einstellungen und Vorstellungen von Frauen und Männern mit und ohne Zuwanderungs- Geschichte zur Gleichberechtigung

SEITE 6-14

1. Einleitung

Wie in die meisten Industrieländer sind auch nach Deutschland in den letzten Jahrzehnten viele Menschen unterschiedlichster Herkunft eingewandert. Kulturelle Vielfalt ist heute in vielen Bereichen des täglichen Lebens selbstverständlich und wird von Bürgerinnen und Bürgern, Politik und Wirtschaft oft als

Bereicherung empfunden. Gleichzeitig werden den Zugewanderten und ihren Familien häufig pauschal Einstellungen zugeschrieben, die sie als eine homogene Gruppe mit weitgehend ähnlicher Lebensweise und ähnlichen Ansichten erscheinen lassen. Eine ganze Reihe wissenschaftlicher Untersuchungen, nicht zuletzt die im Jahr 2007 durchgeführte Sinus-Studie „Migranten-Milieus – Qualitative Untersuchung der Lebenswelten von Menschen mit Migrationshintergrund in Deutschland“, die 2008 quantifiziert wurde, zeigt, dass dies nicht stimmt. Im Gegenteil: Sie leben genau wie Menschen ohne Zuwanderungsgeschichte mit unterschiedlichen Orientierungen, Einstellungen, Werten und Zielen in vielfältigen Lebenswelten und sind keine homogene Gruppe.

Die genannten Klischees betreffen auch das Thema Gleichberechtigung von Frauen und Männern. Demnach prägen aus den Herkunftsländern mitgebrachte Werte die „geschlechtlich markierten“ Vorstellungen der Zugewanderten. In diesem Bild herrschen Männer wie Patriarchen über ihre Familien und insbesondere über ihre Frauen. Es liegt auf der Hand, dass eine solche Einstellung eine bessere gesellschaftliche Teilhabe von Frauen nicht zuließe. Auch hier zeigt die Sinus-Studie: Die Haltungen der Menschen mit Zuwanderungsgeschichte zur Stellung von Frauen und Männern in der Gesellschaft sind vielfältig. Geschlechterleitbilder hängen eher von der Milieuzugehörigkeit und dem Bildungsgrad als von der geographischen oder ethnischen Herkunft ab.

An diese Erkenntnisse anknüpfend haben die Landesregierung Nordrhein-Westfalen und das Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (BMFSFJ) eine qualitative Kurzzeitstudie in Auftrag gegeben. Die Studie nimmt die zwei Herkunftsgruppen, die in Deutschland am stärksten vertreten sind, in den Blick: Zuwandererfamilien aus der ehemaligen Sowjetunion und Familien mit türkischer Zuwanderungsgeschichte. Vergleichend wurde dazu eine Gruppe ohne Zuwanderungsgeschichte einbezogen. Im Text der vorliegenden Broschüre werden der Lesefreundlichkeit halber die Personen der jeweiligen Gruppen als „deutscher Herkunft“, „russischer Herkunft“ oder „türkischer Herkunft“ bezeichnet.

Untersucht wurde, welche Vorstellungen von Geschlechterrollen und familiärer Arbeitsteilung Frauen und Männer mit und ohne Zuwanderungsgeschichte tatsächlich haben, welche Modelle sie im Alltag leben und welche Faktoren ihre Wertevorstellungen beeinflussen. Im Fokus standen dabei zwei Generationen – Mütter und Väter mit ihren Töchtern und Söhnen. Damit fragte die Studie auch nach Einflüssen auf die Haltungen und Werte sowie die Zukunftsvorstellungen junger Frauen und Männer.

Fragen, die angesichts unterschiedlichster Lebensverläufe, Bildungshintergründe und Altersstrukturen im Rahmen einer qualitativen Studie nicht eindeutig und schon gar nicht eindimensional beantwortet werden können. Aber: Die Studienergebnisse liefern neue, differenzierte und lebendige Einblicke in die Lebenswelten von Frauen und Männern mit und ohne Zuwanderungsgeschichte. Damit schließen sie – ganz im Sinne qualitativer Forschung – neue Forschungsfelder auf, bieten Anknüpfungspunkte für repräsentative Erhebungen und sind vor allem Abbild eines Ausschnittes gelebter Realität von Frauen und Männern der jüngeren und der älteren Generation in unserer Gesellschaft.

Die vorliegende Broschüre fasst wesentliche Ergebnisse der Studie zusammen. Dabei wird kein Anspruch auf Vollständigkeit erhoben. Vielmehr soll sie bei den Leserinnen und Lesern Interesse am Thema und Neugier auf die detaillierten und umfangreichen Studienergebnisse wecken. Dazu dienen auch die zahlreichen Zitate aus den Befragungen. Alle Namen der Interviewten wurden geändert.

Zur Studie

Die Studie wurde im Auftrag der Landesregierung Nordrhein-Westfalen und des BMFSFJ durch das „Univation Institut für Evaluation Dr. Beywl & Associates GmbH“ (Univation GmbH) Köln in Zusammenarbeit mit dem Institut für Interkulturelle Bildung der Fachhochschule Köln und dem Verein

Women on Top Bielefeld durchgeführt. Insgesamt sind 70 Personen mit und ohne Zuwanderungsgeschichte zwischen Dezember 2008 und März 2009 im Rahmen der Studie befragt worden. Die Erhebung erfolgte in Form ausführlicher Interviews mit offenen Fragen.

Wer wurde befragt?

Befragt wurden jeweils Mutter und Tochter sowie Vater und Sohn in „Tandem“- Interviews. Die Töchter sind zwischen 20 und 28 Jahren, ihre Mütter zwischen 40 und 60 Jahren alt. Das Alter der Söhne bewegt sich zwischen 18 und 26, das ihrer Väter zwischen 44 und 59 Jahren. Ein Drittel der befragten Vater-Sohn- und Mutter-Tochter-Tandems hat türkische Familienbiographien, ein weiteres Drittel hat Wurzeln in der ehemaligen Sowjetunion, der Rest der Befragten hat keine Zuwanderungsgeschichte. Über die Hälfte der befragten Personen haben ein hohes Bildungsniveau. Die andere Hälfte der Befragten setzt sich aus Personen mit mittlerem bzw. niedrigem Bildungsniveau bzw. Schülerinnen und Schülern zusammen.

Wo gibt es die genauen Studienergebnisse?

Die Ergebnisse der Studie wurden von den Auftragnehmern in einem Bericht niedergelegt, der als PDF-Datei bei der Landesregierung Nordrhein-Westfalen und dem BMFSFJ heruntergeladen werden kann (Bezugsadressen siehe Impressum). Kernstück der Studie ist die Zuordnung der vorgefundenen Varianten von Arbeitsteilung in den Familien der befragten „Tandems“ zu drei Modellen. Dies sind traditionelle, eingeschränkt gleichberechtigte und gleichberechtigte Familienmodelle. Im Forschungsbericht werden diese als konservative, bedingt egalitäre und egalitäre Geschlechterarrangements bezeichnet.

Die Familienmodelle: traditionell, eingeschränkt gleichberechtigt, gleichberechtigt

Die Befragten zeigen eine große Bandbreite an familiären Lebensweisen. Dabei wurden die Befragten jeweils dem Modell zugeordnet, zu dem sie die größte inhaltliche Nähe aufwiesen. Im Einzelnen lassen sie sich wie folgt beschreiben:

Traditionelles Modell:

Der Mann ist Alleinverdiener und Ernährer der Familie, die Frau ist nicht oder maximal geringfügig erwerbstätig und allein für den Haushalt und die Kinderbetreuung verantwortlich.

Eingeschränkt gleichberechtigtes Modell:

Beide Partner sind erwerbstätig – in diesem Modell arbeitet die Frau oft in Teilzeit. Der Mann arbeitet nennenswert in Haus- und Familienarbeit mit. Er arbeitet der Frau zu, die den größeren Teil der Arbeit macht.

Gleichberechtigtes Modell:

Beide Partner leisten gleichermaßen Erwerbs- sowie Haus- und Erziehungsarbeit. Die „geschlechtstypische“ Festlegung von Arbeitsbereichen wird durchbrochen.

2. Zentrale Forschungsergebnisse

Über kulturelle Grenzen hinweg weisen die befragten Frauen und Männer in ihrem Rollenverständnis und den gelebten Familienmodellen mehr Gemeinsamkeiten als Unterschiede auf. Die Befragten der älteren Generation bevorzugen eine traditionelle Rollenaufteilung zwischen Männern und Frauen in der Familie. Demgegenüber favorisiert die jüngere Generation gleichberechtigte oder zumindest eingeschränkt gleichberechtigte Modelle. Die Studie zeigt, dass es die jeweiligen aktuellen sozialen Rahmenbedingungen sind, die das geschlechtsspezifische Rollenverständnis von Frauen und Männern prägen. Kulturelle Einflüsse

und Traditionen der Herkunftsländer spielen eine untergeordnete Rolle für die Gestaltung des eigenen Familienlebens.

Rollenpraxis im Alltag

Die Elterngeneration lebt mehrheitlich nach traditionellen Rollenmustern: Männer waren oder sind die Hauptverdiener, Frauen kümmern sich in erster Linie um Kindererziehung, Haushalt und soziale Kontakte. Das Modell der „männlichen Mithilfe“ ist in der älteren Generation verbreitet.

Bis auf wenige Ausnahmen vertreten die befragten jungen Frauen und Männer eine mindestens eingeschränkt gleichberechtigte Position, die von Gerechtigkeit in der Arbeits- und Aufgabenaufteilung in der Partnerschaft von Frauen und Männern geprägt ist. Für sie gilt, dass eine qualifizierte Berufstätigkeit beider Geschlechter ein fester Bestandteil ihrer langfristigen Lebensplanung ist. Für fast alle ist aber auch klar, dass die Frauen nach der Geburt eines Kindes zumindest zeitweise nicht mehr berufstätig sein werden. Zum Teil ist dies bei den befragten Frauen als auch Männern so gewollt, zum Teil wird dieser Weg als unvermeidlich angesehen. Die jüngeren Frauen und Männer nehmen Erfahrungen ihrer Eltern vorweg, die durchweg davon berichten, dass deren Familienmodelle sich im Zeitablauf verändert haben und die Geburt von Kindern dabei eine maßgebliche Rolle spielte.

Auch die öffentliche Diskussion um die Gleichstellung der Geschlechter führt bei den befragten Frauen und Männern aller Herkunftsgruppen zu einer Auseinandersetzung mit eigenen Rollenvorstellungen. So wissen viele männliche Befragte zumindest, dass von ihnen heute mehr Unterstützung im Haushalt und bei der Kinderbetreuung erwartet wird. Die Söhne setzen sich dabei intensiver mit entsprechenden Fragestellungen auseinander als ihre Väter. Festgestellt wird aber auch, dass dies nicht zwangsläufig eine Umsetzung in die Praxis zur Folge hat. Die befragten Männer und Frauen mit und ohne Zuwanderungsgeschichte leben – zum Teil gewollt, zum Teil mangels Alternative – spätestens nach der Geburt eines Kindes dann eher das Modell der männlichen Mithilfe bei Haus- und Familienarbeit als ein gleichberechtigtes. Im Unterschied zu den jungen Männern reflektieren die befragten jungen Frauen diese veränderte Rollenpraxis zum Teil durchaus kritisch und sehen einen Widerspruch zwischen ihrem Ideal und der erwarteten Lebensrealität.

Wertevorstellungen in Partnerschaft und Erziehung

Bei der Frage nach der Vermittlung von Werten wird deutlich, dass Frauen und Männer jeweils Frauen und Männer ihres eigenen Geschlechts, vor allem ihre Mütter und Väter, als Vorbilder nennen. Insgesamt spielen die befragten Mütter und Väter herkunftsübergreifend eine maßgebliche Rolle im Leben der jungen Frauen und Männer. Die jüngere Generation orientiert sich deutlich an den Familienmodellen und Erziehungsvorstellungen ihrer Mütter und Väter. Nach geschlechtsspezifischen Unterschieden in der Erziehung befragt, geben die Mütter und Väter an, ihre Töchter und Söhne geschlechtsneutral erziehen zu haben.

Die befragten jungen Menschen mit Zuwanderungsgeschichte stufen den Einfluss des ausländischen Teils ihres kulturellen Hintergrundes auf die eigene Erziehung und Werteorientierung eher als gering ein. Sie halten das aktuelle soziale Umfeld für deutlich prägender. Allerdings betonen sie, ihre Wurzeln nicht zu verleugnen. Dabei wollen sie einige, vor allem von den Eltern vermittelte, Tugenden wie zum Beispiel Respekt vor Älteren erhalten. Bi-Lingualität und Bi-Kulturalität werden als Ressource betrachtet.

Kapitel 2

Ihre Kinder wollen junge Frauen und Männer nach gleichberechtigten Leitbildern erziehen. Die Wahl von Partnerin oder Partner erlebt die junge Generation durchweg als selbstbestimmt. Die Bevorzugung der eigenen ethnischen Herkunft ist für die meisten kein wesentliches Kriterium. Einzelne Personen deutscher wie nichtdeutscher Herkunft glauben jedoch, dass es bei binationalen Partnerschaften Konflikte geben könnte. Wichtig ist den jungen Frauen und Männern das Bildungsniveau ihres Partners bzw. ihrer Partnerin.

Bildung ist wichtig

Bildung ist ein Aspekt, den beide Generationen der Zugewanderten für das persönliche Leben und für ihr Rollenverständnis stärker betonen als die Nichtzugewanderten und ihre Kinder. Sie betrachten Bildung als unerlässliche Grundlage für Anerkennung und sozialen Aufstieg. Für Frauen ist sie zudem Voraussetzung für wirtschaftliche Unabhängigkeit und ein gleichberechtigtes Rollenverständnis.

Insgesamt aber sind die Unterschiede in den Bildungs- und Berufseinstellungen zwischen den Herkunftsgruppen nicht besonders bedeutsam. Der Anspruch von Frauen auf die eigene berufliche Unabhängigkeit scheint sich überall durchzusetzen und wird zum Teil als selbstverständlich angesehen. Vor allem Mütter vermitteln ihren Töchtern die Bedeutung von Bildung und Berufstätigkeit zur Wahrung ihrer Autonomie.

Die befragten Mütter, die in ihrem Herkunftsland bereits gute Bildungs- und Entfaltungsmöglichkeiten hatten, verbinden mit der Einwanderung nach Deutschland zum Teil eine Retraditionalisierung ihrer Rolle in der Familie. Das gilt insbesondere dann, wenn berufliche Qualifikationen in Deutschland nicht anerkannt wurden und die Berufschancen damit deutlich eingeschränkt waren.

Kapitel 3

Frauen bügeln, Männer reparieren - Rollenverteilung im Alltag

Die Beobachtung der täglichen Abläufe in Haushalt und Familie gibt Aufschluss darüber, wie die Aufgaben verteilt sind und welchen Rollenmodellen sie entsprechen. Deshalb wurden die Menschen nach ihrer Arbeitsteilung in Haushalt und Familie befragt. Dabei offenbar[t]en sich Widersprüche zwischen persönlichem Leitbild und täglich gelebter Realität. Der Vergleich des Familienlebens der Befragten zeigt, wie die unterschiedlichen kulturellen Hintergründe das jeweilige Rollenleitbild beeinflussen.

Eltern verteilen Aufgaben eher traditionell

„Von daher (...) sind unsere Kinder mit einem klassischen Rollenverständnis eigentlich nie konfrontiert gewesen“, sagt Hermann Fischer, 45 Jahre, deutscher Herkunft. Er ist selbstständiger Gastwirt. Schon seit seinem Studium in den 1980er Jahren arbeitet er in diesem Bereich. Mit seiner Frau, einer studierten und voll berufstätigen Ägyptologin, teilt er sich seit diesen Tagen gleichberechtigt die anfallende Hausarbeit. „Es ist bis heute so, dass meine Frau für die Wäsche zuständig ist, und ich den Küchenbereich übernommen habe“, beschreibt Hermann Fischer die Arbeitsteilung in seiner Familie.

Unter den Befragten der Elterngeneration gehört Familie Fischer zu den wenigen, die ein gleichberechtigtes Modell praktizieren. Beide Partner sind berufstätig und tragen gemeinsam die Verantwortung für das Familieneinkommen. Im Haushalt übernehmen sie jeweils einen großen Aufgabenbereich. Als besonders hilfreich empfindet Hermann Fischer dabei seine berufliche Situation: Jemand, der abends und nachts arbeitet, ist tagsüber flexibel und kann daher viele Aufgaben im Haushalt leichter übernehmen.

Etwa die Hälfte der Elterngeneration lebt eher nach traditionellen Familienmodellen. Nach diesem ist der Mann Hauptverdiener und die Frau kümmert sich allein um den Haushalt – unabhängig davon, ob sie zusätzlich noch einer Teilzeitbeschäftigung nachgeht.

Ein „bisschen“ Haushalt – traditionelle Arbeitsteilung in der Familie

Alfred Schneider, 46 Jahre, und Olga Rust, 48 Jahre, kamen Anfang der 90er Jahre mit ihren Söhnen aus der früheren Sowjetunion nach Deutschland. Er ist selbstständig tätig und beschreibt die Arbeitsaufteilung in der Familie so: „Meine Frau macht den Hausbedarf hier zu Hause. Natürlich ist sie auch in der Firma tätig, räumt auf und hilft bei Büroarbeiten. Aber sie macht gleichzeitig auch den Haushalt, also Kochen, Waschen, Saubermachen und so weiter.“ Er selbst ist an der Hausarbeit eher nicht beteiligt. Auf die Frage, ob er im Haushalt für bestimmte Aufgaben zuständig sei, antwortet Olga Rust: „Manchmal kauft er ein. Manchmal kaufen wir zusammen ein. Aber im Großen und Ganzen mache ich das selber.“

Ähnlich ist die Situation bei der aus der Türkei stammenden Familie von Murat Türk, 47 Jahre. Obwohl seine Frau Leila ebenfalls ein hohes Bildungsniveau hat, ist sie als Hausfrau allein für alle im Haushalt anfallenden Arbeiten verantwortlich. Eine Tatsache, die Murat Türk so beschreibt: „Waschen ist hauptsächlich ihre Aufgabe. Spülen, Aufräumen, da beteiligen wir uns auch, aber meistens macht sie das auch. Die Aufgaben haben wir ihr aber nicht erteilt, sie hat sich selber dafür entschieden.“

Die inzwischen geschiedene Elisabeth Krause, 57 Jahre, deutscher Herkunft, lebte ihre Ehe ebenfalls in einer traditionellen Rollenverteilung. Heute charakterisiert sie das so: „Der Mann hat das Sagen und die Frau hat zu parieren. So wie man das vor fünfzig oder hundert Jahren gewöhnt war. So war das von vornherein.“

In Familien mit einem eingeschränkt gleichberechtigten Rollenmodell arbeitet die Frau oft in Teilzeit und kümmert sich um den größeren Teil der Hausarbeit. Der Mann übernimmt in diesen Familien einzelne Aufgaben – er hilft mit.

Die Herkunft der Befragten hatte auf die Rollenverteilung in den befragten Familien offenbar keinen Einfluss. Das machen die Antworten deutlich. Die Befragten der Elterngeneration mit einem konservativen Rollenmodell kommen sowohl aus Deutschland wie auch aus der Türkei und aus der ehemaligen Sowjetunion.

Das ist Frauensache

Es gibt sie offenbar noch, die Frauensachen. Sowohl in Familien mit traditioneller wie auch in solchen mit eher gleichberechtigter Rollenverteilung haben Frauen die Hauptverantwortung für die Küche, die Wäsche und das Putzen.

Interessant ist der Blick über die Hausarbeit im engeren Sinne hinaus. Wie sieht die Aufgabenteilung bei größeren Anschaffungen, Bankgeschäften, sozialen Kontakten und Streitschlichtung in der Familie aus?

Hier zeigt sich ein differenziertes Bild: Bei der Pflege sozialer Kontakte oder Streitschlichtung spielen die Frauen eine wesentliche Rolle. Doch es gibt auch Beispiele, bei denen die klassische Aufgabenverteilung der Geschlechter durchbrochen wird. Männliche Mithilfe findet sich im Haushalt zum Beispiel beim Kochen. So kochen einige Männer zumindest am Wochenende oder übernehmen das Einkaufen. Manche Frauen kümmern sich um die Familienfinanzen. Und über größere Anschaffungen wird in vielen Familien gemeinsam entschieden. Dabei entwickelt sich dort, wo das traditionelle Familienmodell herrscht, jedoch keine neue Verantwortung. Beim Einkaufen wird das zum Beispiel deutlich. Selbst dort, wo der Einkauf auf die Männer delegiert wird, behalten die Frauen die Gesamtverantwortung. Sie sind gewissermaßen „Familienmanagerinnen“.

Gelebte Aufgabenteilung

Helga Bergmann, 49 Jahre, berichtet wie folgt über ihren Familienalltag: Die Deutsche arbeitet als Nachtkrankenschwester und ist zudem für den größeren Teil der Hausarbeit zuständig. Wenn sie morgens aus dem Krankenhaus kommt, „habe ich meinen Haushalt, Putzen, Kochen, weil mein Mann zum Mittagessen kommt. Der Nachmittag sieht ähnlich aus.“ Bei Familie Bergmann gilt: Am Wochenende kocht Herr Bergmann. Außerdem ist er für die Gartenarbeit, für die Bankgeschäfte und die Korrespondenz mit den Behörden zuständig. Putzen, Waschen, Bügeln und Botengänge sind allein Helga Bergmanns Aufgaben.

Ganz ähnlich beschreibt die Studentin Zuhel Kara, 22 Jahre, mit türkischer Zuwanderungsgeschichte, die Arbeitsaufteilung in ihrem Elternhaus. Die traditionelle Rollenzuweisung ist eindeutig, dennoch gibt es in einem gewissen Maße männliche Mithilfe. Zudem berichtet Zuhel, dass ihr Vater manchmal koche und ihre Mutter für die Bankgeschäfte und die sozialen Kontakte der Familie zuständig sei. Während der Schullaufbahn der Kinder hat die Mutter Pamire Kara außerdem alle Kontakte zur Schule und den Lehrkräften gehalten. Sie drückt das so aus: „Schule, muttersprachlicher Unterricht – wenn irgendwas passiert ist, bin ich hingegangen. Zu den Sprechtagen bin ich immer gegangen. Ich habe mich um alles gekümmert.“

In einem Punkt sind sich die meisten befragten Frauen und Männer aber einig: Reparaturen sind Männersache. Stärker als jede andere Aufgabe werden Reparaturen im Haushalt über alle Generationen, Geschlechter und unabhängig von einer Zuwanderungsgeschichte den Männern zugeordnet. Nur selten bekennen sich Frauen dazu, Reparaturen zu übernehmen. Fast alle Befragten der Elterngeneration ordnen diesen Bereich selbstverständlich den Männern zu. In der jüngeren Befragtengruppe ist das Bild zwar etwas differenzierter, aber nicht grundlegend anders. Auch hier sind viele Reparaturen Männersache. Das gilt sowohl für das Selbstbild der Männer als auch für die Haltung der Frauen. Nur vereinzelt geben junge Frauen an, sich ebenfalls für Reparaturen im Haushalt verantwortlich zu fühlen.

Hausarbeit aus männlicher Sicht

Kamber Karadag, 61 Jahre, aus der Türkei stammend, hat zunehmend mehr Aufgaben im Haushalt übernommen. Zum einen, um seine ebenfalls berufstätige Ehefrau zu entlasten. Zum anderen aber, weil er das Bedürfnis hatte, sichtbare Ergebnisse seiner Arbeit zu bekommen, was ihm als städtischer Angestellter offenbar nicht immer möglich war: „Wäsche macht immer sie. Spülen, Bügeln, Schuheputzen sind meine Aufgaben. Ich möchte Sachen machen, deren Ergebnis ich sehen kann. Das passiert in meinem Beruf nicht so oft.“

Dabei gibt es deutliche inhaltliche Abgrenzungen, was unter Reparaturen für Männer fällt. So unterscheidet ein aus der ehemaligen Sowjetunion stammender, älterer Mann zwischen Ausbesserungen an Kleidungsstücken und Reparaturen von Möbeln oder technischem Gerät. Helmut Brenner, 54 Jahre: „Es kommt darauf an, was es ist. Sind es Möbel, dann mache ich das. Geht es ums Nähen oder Stopfen, dann ist es die Aufgabe meiner Frau.“

Biografische Wendepunkte

Lebensentwürfe sind nicht statisch. Ereignisse im Leben einer Person oder einer Familie können zu tiefgreifenden Veränderungen im Alltag führen. Die Befragten berichten von der Geburt von Kindern, einer neuen Arbeitsstelle eines Familienmitglieds oder der Auswanderung der ganzen Familie nach Deutschland. Die geänderten Lebensumstände und Einstellungen können dann die Aufgabenverteilungen in der Familie verschieben oder sogar zu einer völligen Neuorientierung der Familie führen. Wie bei der aus der Türkei stammenden Familie Karadag. Hier hat sich die ehemals traditionelle Arbeitsteilung zu einer beinahe gleichberechtigten entwickelt.

Einige Frauen berichten in den Interviews darüber, dass die Geburten ihrer Kinder das Rollenverständnis und die Aufgabenverteilung in der Familie verändert haben. Für diese Frauen ging die Geburt eines Kindes mit der zumindest zeitweiligen Aufgabe der Berufstätigkeit einher. Sie blieben zu Hause und die häusliche Aufgabenverteilung verschob sich. Selbst Paare, die vorher ein relativ gleichberechtigtes Rollenmodell praktiziert haben, leben nach der Geburt eines Kindes traditioneller. Die Geburt von Kindern kann zunächst aber auch zu einer gleichberechtigten Arbeitsteilung führen.

Zurück zur Tradition

Hans Meisner, 52 Jahre, deutscher Herkunft: „Vor den Kindern war meine Frau ganztätig beschäftigt. Ich würde sagen, dass zu dieser Zeit die Aufteilung ausgeglichener war. Auch während der Elternzeit, also den drei Jahren, wird das noch gegolten haben. Die Aufgabenteilung war natürlich eine andere. Aber trotzdem waren beide Seiten daran beteiligt. Danach hat meine Frau eine halbe Stelle angenommen. Dadurch, dass sie jetzt mehr Zeit zu Hause hat, haben sich erhebliche Teile der Aufgaben auf ihre Seite verlagert.“

Gemeinsame Verantwortung am Anfang

Pamire Kara, 58 Jahre alt und aus der Türkei stammend, schildert, dass sie und ihr Mann sich in den ersten Jahren nach der Geburt ihrer Zwillinge die Betreuung vollständig geteilt hätten. Beide arbeiteten und teilten ihre Arbeitszeiten durch Übernahme von Früh- bzw. Spätschichten so ein, dass immer ein Elternteil zu Hause war. „Danach haben wir immer alles zusammen gemacht, also er hat das niemals getrennt.“ Erst mit der Einschulung der Kinder verschob sich die Aufgabenverteilung wieder. Pamire Kara ist verantwortlich für schulische Fragen und den Kontakt zu Lehrerinnen und Lehrern. Auch im Haushalt hat sie wieder mehr Aufgaben übernommen.

Anders hat Anna Ahrens, 58 Jahre, die Geburt ihrer Kinder erlebt. Sie kann sich an keine Veränderung ihrer Rolle erinnern. Die Kinder wurden noch in der ehemaligen Sowjetunion geboren. Dort hatte die Chemietechnikerin in einer Führungsposition gearbeitet und mehr Geld verdient als ihr Mann. Zur Arbeitsteilung im Haushalt sagt sie: er hat gebügelt – ich habe gearbeitet, „Wir haben irgendwie alles zusammen gemacht. Er hat gebügelt und geholfen. Ich habe gearbeitet und mehr verdient als mein Mann. Wir haben vor und nach der Geburt der Kinder die Arbeiten aufgeteilt. Mal hat er die Kinder aus dem Kindergarten abgeholt, mal ich.“

Erst der Umzug nach Deutschland hat die Aufgabenverteilung völlig verändert. Ihre berufliche Qualifikation wurde hier nicht anerkannt. So wurde ihr Mann zum Hauptverdiener. Sie selber arbeitet als Putzfrau und kümmert sich mit Hilfe von Tochter Sabine um den Haushalt. Anna Ahrens ist mit der Situation unzufrieden. Im Vergleich zu ihren früheren Entfaltungsmöglichkeiten ist sie vom Leben in Deutschland enttäuscht. Andere Mütter, die aus der ehemaligen Sowjetunion stammen, teilen diese Ansicht nur bedingt. Sie betonen die größeren Freiheiten, die Frauen in Deutschland haben.

Neue Freiräume

Irene Riesner, 44 Jahre, russischer Herkunft: „In Russland muss die Frau alles können. Sie soll berufstätig sein und für alles im Haushalt verantwortlich sein. Wir – mein Mann und ich – haben das immer anders gemacht. Wir machten alles gemeinsam. In Russland wird von den Frauen ein kokettierendes Verhalten erwartet. Diesen Vorstellungen und Erwartungen habe ich nur in geringem Maße entsprochen. So bin ich zum Beispiel in Jeans zur Arbeit gegangen, was damals für Hochschuldozenten überhaupt nicht vorstellbar war.“

Auch Frauen türkischer Herkunft teilen die Meinung, dass Frauen in Deutschland größere Freiheiten und Entfaltungsmöglichkeiten haben. Im Interview berichtet eine türkische, mittlerweile geschiedene Mutter, die in Teilzeit als Kinderpflegerin arbeitet, über ihr Leben. Canan Yildirim, 40 Jahre, ist in Deutschland aufgewachsen, hat aber die ersten Ehejahre in der Türkei gelebt. Dort sei sie allein für den Haushalt zuständig gewesen, während ihr Mann für das Einkommen und die Beziehungen nach außen verantwortlich gewesen sei. Zurück in Deutschland hat Canan Yildirim dann aufgrund ihrer besseren Sprachkenntnisse auch Behördengänge, Schulangelegenheiten und außerfamiliäre Dinge übernommen.

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Η ανάγκη για την μεταφραστική διαδικασία γεννήθηκε όταν μια κοινωνική ομάδα ήρθε σε επαφή με μια άλλη κοινωνική ομάδα με διαφορετική γλώσσα. Σήμερα, δεν είναι δυνατόν να γνωρίζουμε ποιος ήταν ο πρώτος μεταφραστής και ποια ήταν η ανάγκη που χρειάστηκε να καλύψει. Υποθέτουμε πως η δουλειά του θα πρέπει να ήταν προφορική, δηλαδή να ήταν διερμηνέας και όχι μεταφραστής, μιας και γνωρίζουμε ότι η προφορική επικοινωνία μεταξύτεων λαών προηγείται της γραπτής.

Αξίζει να γίνει μια γρήγορη αναφορά στο μύθο που εξηγεί πώς δημιουργήθηκε η ανάγκη για μετάφραση. Αυτός είναι φυσικά ο μύθος του Πύργου της Βαβέλ που περιγράφεται στη Γένεση, το πρώτο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης. Μετά τον Κατακλυσμό του Νώε, όλοι οι άνθρωποι της γης που μιλούσαν μία γλώσσα έφτασαν στην πεδιάδα της Σενάαρ, στη Μεσοποταμία, όπου άρχισαν να χτίζουν έναν πύργο, τον Πύργο της Βαβέλ, που θα έφτανε μέχρι τον ουρανό. Όμως, εξαιτίας της βλασφημίας τους αυτής, ο Θεός αποφάσισε να προξενήσει σύγχυση ανάμεσά τους κάνοντάς τους να μιλούν διαφορετικές γλώσσες, με αποτέλεσμα να είναι αδύνατον να ολοκληρώσουν τον πύργο και στη συνέχεια να διασπαρουν σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο.

Ας περάσουμε, όμως, από το μύθο στην πραγματικότητα των επόμενων αιώνων. Ο μεταφραστής του παρελθόντος είναι ο άνθρωπος που μεταλαμπαδεύει τη γνώση και φέρνει σε επαφή ανθρώπους και πολιτισμούς. Όσον αφορά τη μεταφραστική προσέγγισή του, συνήθως αποφασίζει πώς θα κινηθεί επιλέγοντας ανάμεσα στο δίπολο: πιστή ή ελεύθερη μετάφραση. Και καθώς κατά κανόνα οι μεταφραστές ανήκαν σε Σχολές και δούλευαν σε ομάδες, ακολουθούσαν την κοινή προσέγγιση που καθοριζόταν από τις ανάγκες και τις σκοπιμότητες που έπρεπε να εξυπηρετηθούν σε κάθε εποχή. Χρονικά, ο μεταφραστής του παρελθόντος δεν απέχει πολύ από το μεταφραστή της εποχής μας. Βέβαια, τα πράγματα αρχίζουν να αλλάζουν σταδιακά τη δεκαετία του '90 με την εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του Διαδικτύου.

Αρχικά, η μετάφραση κάνει την εμφάνισή της στις αρχές της δεκαετίας του '50 και τότε θεωρείται ως επί το πλείστον μέρος άλλων επιστημών (της γλωσσολογίας ή των ξενόγλωσσων φιλολογιών), με αποτέλεσμα να εντάσσεται στο αντίστοιχο πρόγραμμα σπουδών. Σταδιακά, από τη δεκαετία του '70 στο εξωτερικό και τη δεκαετία του '80 στην Ελλάδα αρχίζουν να δημιουργούνται τα τμήματα Μεταφραστικών Σπουδών, στα οποία μελετάται η ιστορία, η θεωρία και η πρακτική της μετάφρασης, οι τεχνικές της και οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις, καθώς και μια σειρά από άλλα γνωστικά αντικείμενα, τα οποία κρίνονται απαραίτητα για να είναι όσο γίνεται πληρέστερη η κατάρτιση των εκπαιδευόμενων μεταφραστών.

Αυτό που κάνει ο μεταφραστής, είναι να γράφει. Πρέπει να δούμε τον μεταφραστή ως έναν ειδικό τύπο συγγραφέα όχι όμως συγκρίνοντάς τον με την αυθεντικότητα του συγγραφέα του αρχικού κειμένου, αλλά αναγνωρίζοντας την τέχνη της μίμησης.

Μια μετάφραση θα έπρεπε να διαβάζεται διαφορετικά από ένα πρωτότυπο για τον απλό λόγο ότι δεν είναι ένα πρωτότυπο κείμενο και συνήθως έχει να κάνει όχι μόνο με ένα δημιούργημα ενός ανθρώπου από άλλη χώρα, αλλά και με άλλη κουλτούρα.

Ισοδυναμία και Μετάφραση

Ένα από τα θέματα που έχουν απασχολήσει ιδιαίτερα και συνεχίζουν ακόμη και σήμερα να απασχολούν τη μεταφραστική επιστήμη και πάνω στο οποίο βασίστηκε για την εκπόνηση αυτής της εργασίας είναι αυτό της ισοδυναμίας (equivalence). Παράλληλα, αποτελεί το μέσο έρευνας των γλωσσολόγων για την περιγραφή των φυσικών γλωσσών. Οι σχέσεις ισοδυναμίας μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφράσματος αποτελούν μόνιμο ζητούμενο στη μετάφραση, τόσο στο επίπεδο της πρακτικής όσο και της θεωρίας. Για πολλούς αιώνες η έννοια της ισοδυναμίας στη μετάφραση ταυτιζόταν συνήθως με την πιστότητα προς το πρωτότυπο. Θεωρητικοί, μεταφραστές και όσοι αναπτύσσουν λόγο για τη μετάφραση έχουν συχνά χρησιμοποιήσει την ισοδυναμία, για να τεκμηριώσουν τη θέση που υποστηρίζουν

ως προς αυτό που θεωρούν «πιστή» μετάφραση. Κατά τον εικοστό αιώνα, ωστόσο, η έννοια της ισοδυναμίας, αναλύεται με συστηματικό τρόπο, υπό το πρίσμα των γλωσσολογικών θεωριών.

Η ισοδυναμία αφορά την προσπάθεια του μεταφραστή να βρει την λέξη, φράση ή δομή στην γλώσσα-στόχος, η οποία θα εκφράσει ακριβώς αυτό που εξέφραζε το κείμενο της γλώσσας-πηγή. Ανάλογα με την άποψη του μεταφραστή, αυτό μπορεί να σημαίνει είτε πιστότητα στο αρχικό κείμενο από γλωσσολογική άποψη, είτε προσήλωση στην αποτελεσματικότητα της μεταφοράς του μηνύματος της γλώσσας-πηγή στην γλώσσα-στόχος, προσεγγίζοντας την διαδικασία της μετάφρασης πρακτικιστικά, σημειολογικά και λειτουργικά. Το μήνυμα στη γλώσσα του δέκτη πρέπει να συμφωνεί όσο το δυνατόν περισσότερο με τα διάφορα στοιχεία που έχει στη γλώσσα-πηγή» (Nida 1964, σελ. 159).

Αν ανατρέξουμε στη βιβλιογραφία, τόσο στη διεθνή όσο και στην εγχώρια (για μια ενδελεχή παρουσίαση της βιβλιογραφίας σχετικά με την ισοδυναμία βλ. Munday, 2001/2002, Grammenidis, 2002 και Κριμπάς, 2011), θα διαπιστώσουμε ότι η ισοδυναμία συνιστά μία συγκεχυμένη και προβληματική έννοια, η οποία εγείρει πολλά ζητήματα, γιατί οι απόψεις ποικίλλουν όχι μόνο ως προς τον τρόπο με τον οποίο κάθε ερευνητής αντιλαμβάνεται και χρησιμοποιεί τον όρο, αλλά και ως προς την ίδια την αποδοχή της έννοιας εκ μέρους του εκάστοτε ερευνητή.

Στη μεταφρασεολογική σκέψη μπορούμε να διακρίνουμε τρεις διαφορετικούς τύπους προσεγγίσεων: τις προσεγγίσεις που θεωρούν την έννοια της ισοδυναμίας ως εμπόδιο για την ανάπτυξη της μεταφραστικής σκέψης, τις προσεγγίσεις που θεωρούν την έννοια της ισοδυναμίας ως μία κατηγορία χρήσιμη για την περιγραφή της μεταφραστικής διαδικασίας, τις προσεγγίσεις που θεωρούν την έννοια της ισοδυναμίας ως την απαραίτητη προϋπόθεση για τη μετάφραση και τη μεταφραστική σκέψη.

Η ισοδυναμία δεν είναι ποτέ προκαθορισμένη (όπως η αντιστοιχία), αλλά αποφασίζεται από τους μεταφραστές ανά κείμενο και ανά περίπτωση, με συνεκτίμηση πολλών παραγόντων, όπως το νόημα, το ύφος του κειμένου, οι νόρμες, οι προσδοκίες του κοινού κ.ά. Αυτός είναι και ο λόγος που μπορούν να υπάρξουν περισσότερα του ενός ισοδύναμα για κάθε περίπτωση. Είναι δε σημαντικό η επιλογή ισοδύναμων στοιχείων να γίνεται πάντοτε σε σχέση με κάποιο κριτήριο, που ο εκάστοτε μεταφραστής αξιολογεί ως ιεραρχικά ανώτερο σε κάθε περίπτωση. Τέτοια κριτήρια μπορούν να είναι το νόημα, η σημασία, η συνυποδήλωση (ή συνδήλωση), η αισθητική μορφή κ.ά. Θα πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί, ότι η έννοια της ισοδυναμίας δεν υποκαθιστά πάντοτε την έννοια της αντιστοιχίας στη μετάφραση. Η έννοια της αντιστοιχίας διατηρεί τη χρησιμότητά της, π.χ. στην περίπτωση της μετάφρασης εξειδικευμένων τεχνικών όρων. Η ορολογία (ως επιστήμη) θέτει ανάμεσα στις πρώτες προτεραιότητές της τη σημασιολογική ακρίβεια της απόδοσης των όρων σε άλλες γλώσσες, ώστε να υπάρχει ενιαία και ομοιογενής αποτύπωση και κατανόηση των τεχνικών όρων και εννοιών, ανεξάρτητα από γλώσσα και συγκεκριμένο. Για τον λόγο αυτό, στη μετάφραση ειδικών κειμένων συχνά βασιζόμαστε στην έννοια της αντιστοιχίας για την εύρεση του κατάλληλου όρου σε μια άλλη γλώσσα.

Μεταφραστικά προβλήματα

Μπορούμε να αναφέρουμε την έννοια των μεταφραστικών προβλημάτων με βάση το πλαίσιο των Holz-Mänttari και Nord. Αρχικά, βασικό μέρος αυτών αποτελούν οι εξωκειμενικοί παράγοντες, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων τα ήθη και έθιμα, το πολιτισμικό περιβάλλον, τα κύρια ονόματα. Ακόμη, προβλήματα που σχετίζονται με το ζεύγος των συγκεκριμένων γλωσσών κάθε φορά που διαφέρουν και μοιάζουν σε διαφορετικά σημεία. Αυτά αφορούν το λεξιλόγιο, τη σύνταξη, το ύφος του εκάστοτε κειμένου και της γλώσσας. Ορισμένα από αυτά τα προβλήματα συνδέονται αποκλειστικά με ένα συγκεκριμένο ζεύγος γλωσσών (π.χ. οι ψευδόφιλες λέξεις), ενώ άλλα είναι κοινά σε περισσότερα ζεύγη γλωσσών (π.χ. τα τροπικά μόρια της Γερμανικής δημιουργούν μεταφραστικά προβλήματα σε πολλές άλλες γλώσσες). Σε κάποιες περιπτώσεις, μεταφραστικό πρόβλημα μπορεί να δημιουργήσουν οι σύνθετες λέξεις μιας γλώσσας.

Η έννοια του προβλήματος στη μετάφραση: τα προβλήματα στη μετάφραση είναι ορισμένα αντικειμενικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν όλοι οι μεταφραστές κατά τη μετάφραση κειμένων και η μεθοδολογική ικανότητα, η στρατηγική, παίζει σημαντικό ρόλο στην επίλυσή τους. Τα μεταφραστικά προβλήματα είναι φυσικά άμεσα συνδεδεμένα και συνυφασμένα με τις μεταφραστικές ικανότητες.

Επί μέρους σχόλια

Πολιτισμικά Μεταφραστικά Προβλήματα

Κατά τη μεταφραστική διαδικασία, υπάρχουν πολλά πράγματα που πρέπει να λάβουμε υπόψη ώστε να καταφέρουμε να έχουμε το επιθυμητό αποτέλεσμα. Είναι πολύ σημαντική η παρατήρηση του πολιτισμικού και κοινωνικού πλαισίου του κειμένου πηγή για να καταφέρουμε την ομαλή μετάβαση στην άλλη γλώσσα και το μετάφρασμα να εξυπηρετεί σωστά το σκοπό του. Στο συγκεκριμένο κείμενο το κοινωνικό πλαίσιο διαφέρει καθώς υπάρχουν διαφορές όσον αφορά αυτό ανάμεσα στη γερμανική και στην ελληνική γλώσσα και νοοτροπία.

Ο P. Newmark υποστήριζε πως ο μεταφραστής θα πρέπει να προβεί σε επιλογές είτε ενσυνείδητα είτε ασυνείδητα. Περισσότερο πραγματιστής ο ίδιος, πίστευε πως ο μεταφραστής θα πρέπει να εστιάζει στην επίλυση των μεταφραστικών προβλημάτων. Ένας μεταφραστής και γενικότερα η μεταφραστική διαδικασία λειτουργεί σε τέσσερα επίπεδα, αυτά της επιστήμης, της επιδεξιότητας, της τέχνης και της προσωπικής δημιουργίας. Η πρωτοτυπία για τα μέχρι σήμερα δεδομένα της μετάφρασης, ήταν η συμβολή του στην αποκατάσταση της λέξης προς λέξη μετάφρασης μέσω της διάκρισης επιπέδων. Ο Newmark παροτρύνει τους μεταφραστές να ακολουθούν είτε τη λέξη προς λέξη είτε την πρόταση προς πρόταση μετάφραση καθώς έχει περισσότερες πιθανότητες να τους οδηγήσει σε ένα επιτυχημένο μεταφραστικό αποτέλεσμα.

Παρατηρήσεις για το κείμενο-πηγή

Αρχικά, μια πρώτη παρατήρηση που έχω να κάνω που αφορά τα μεταφραστική διαδικασία και τις δυσκολίες, είναι ότι κάποιες λέξεις ήταν λανθασμένα γραμμένες στο πρωτότυπο γερμανικό κείμενο. Υπήρχε δηλαδή κάποιο ορθογραφικό ή γραμματικό λάθος. Αφού αναγνώρισα το λάθος, στη συνέχεια, προχώρησα στη μετάφραση της λέξης στα Ελληνικά, οπότε δεν επηρεάστηκε το τελικό μετάφρασμα από αυτό. Τα συγκεκριμένα λάθη δεν διαμορφώνουν διαφορετικά το νόημα των προτάσεων οπότε δεν αποτελούν σημαντικό εμπόδιο στη μεταφραστική διαδικασία. Το αναφέρω ως μια παρατήρηση για το κείμενο- πηγή. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η λέξη «Modell» που στο κείμενο – πηγή ήταν γραμμένο με το πρώτο γράμμα μικρό, ενώ όλα τα ουσιαστικά στα γερμανικά γράφονται με το πρώτο γράμμα κεφαλαίο.

Όροι με Πολλαπλές Αποδόσεις στα Ελληνικά

Κατά την αναζήτηση ορισμένων όρων στα διάφορα λεξικά που χρησιμοποίησα παρατήρησα ότι αρκετές λέξεις είχαν παραπάνω από μία αποδόσεις. Έτσι, θα έπρεπε να αποφασίσω ποια ταιριάζει καλύτερα στη συγκεκριμένη περίπτωση ώστε να επιτευχθεί κειμενική ισοδυναμία και να μεταφερθεί στο κείμενο - στόχο το ίδιο νόημα και οι ίδιες πληροφορίες, δηλαδή να υπάρχει επάρκεια. Ένα παράδειγμα γερμανικής λέξης με παραπάνω από μία αποδόσεις στα ελληνικά είναι: η λέξη «Einstellung» που αποδίδεται ως «στάση», «αντίληψη», «σκηνή», «πρόσληψη». Στο παρακάτω παράδειγμα η απόδοση που συμφωνεί με το γενικό πλαίσιο του κειμένου - πηγή είναι η «αντίληψη».

Παράδειγμα:

Im Gegenteil: Sie leben genau wie Menschen ohne Zuwanderungsgeschichte mit unterschiedlichen Orientierungen, Einstellungen, Werten und Zielen in vielfältigen Lebenswelten und sind keine homogene Gruppe.

Αντίθετα: Ζουν ακριβώς όπως οι άνθρωποι χωρίς ιστορικό μετανάστευσης με διαφορετικούς προσανατολισμούς, αντιλήψεις, αξίες και στόχους σε ποικίλα περιβάλλοντα και δεν είναι μια ομοιογενής ομάδα.

Μια άλλη γερμανική λέξη που εμπίπτει σε αυτήν την κατηγορία είναι το ρήμα «erhalten», το οποίου η απόδοση μπορεί να είναι «παίρνω» ή «διατηρώ». Εδώ η μετάφραση που εξυπηρετεί τα συμφραζόμενα είναι το «διατηρώ».

Παράδειγμα:

Dabei wollen sie einige, vor allem von den Eltern vermittelte, Tugenden wie zum Beispiel Respekt vor Älteren erhalten.

Συγχρόνως, θέλουν να διατηρήσουν μερικές αρετές κυρίως από τους γονείς όπως για παράδειγμα σεβασμό προς τους μεγαλύτερους.

Απόδοση φράσης

Μια άλλη δυσκολία που αντιμετωπίσα κατά τη μεταφραστική διαδικασία είναι η απόδοση κάποιων λέξεων/φράσεων από τα γερμανικά προς τα ελληνικά ώστε να επιτυγχάνεται το ίδιο νόημα. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί μία φράση που χρησιμοποιείται αρκετά στο κείμενο: «*eingeschränkt gleichberechtigte Familienmodelle*» που η μετάφραση της είναι η εξής: σχεδόν ισότιμα οικογενειακά μοντέλα. Η λέξη «*eingeschränkt*» σημαίνει «περιορισμένος» και η λέξη «*gleichberechtigt*» σημαίνει «ισότιμος». Πιο συγκεκριμένα, η δυσκολία που αντιμετωπίσα στην απόδοση αυτής της φράσης ήταν το γεγονός ότι μπορούσε να αποδοθεί με διαφόρους τρόπους καθώς δεν είναι μία φράση που πρέπει να μεταφραστεί με έναν συγκεκριμένο τρόπο. Κάποιες αποδόσεις που θεώρησα πιθανές ήταν «εν μέρει ισότιμα οικογενειακά πρότυπα», «οικογενειακά πρότυπα με περίπου ίσα δικαιώματα» και «οικογενειακά πρότυπα με περιορισμένη ισότητα».

Αλλαγή στη δομή και τα μέρη του λόγου

Μια μεταφραστική δυσκολία που υπήρξε στη μετάφραση από τα Γερμανικά στα Ελληνικά είναι αυτή που προκύπτει από τη διαφορετική σειρά των λέξεων σε κάθε γλώσσα δηλαδή τη σύνταξη, π.χ. διαφορετική θέση για το ρήμα, καθώς και δυσκολίες στη διατήρηση της δυναμικής θέσης μιας λέξης, όπως της εμφατικής τοποθέτησης μιας λέξης στην αρχή του λόγου ή της απομάκρυνσης του επιθετικού προσδιορισμού από το ουσιαστικό.

Όπως είναι γνωστό, στα Γερμανικά πολλές φορές το ρήμα μπαίνει στο τέλος της πρότασης με αποτέλεσμα αυτό να διαφέρει από τη δομή της ελληνικής γλώσσας όπου το ρήμα έρχεται πάντα μετά το υποκείμενο. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το ακόλουθο: “*Untersucht wurde, welche Vorstellungen von Geschlechterrollen und familiärer Arbeitsteilung Frauen und Männer mit und ohne Zuwanderungsgeschichte tatsächlich haben, welche Modelle sie im Alltag leben und welche Faktoren ihre Wertevorstellungen beeinflussen*“. που αποδόθηκε ως «Εξετάστηκε ποιες αντιλήψεις σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων και τον οικογενειακό καταμερισμό εργασίας των γυναικών και των ανδρών με και χωρίς ιστορικό μετανάστευσης έχουν στην πραγματικότητα, ποια πρότυπα ακολουθούν στην καθημερινή τους ζωή και ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τις αντιλήψεις των κοινωνικών αξιών τους., όπου βλέπουμε ότι στα γερμανικά το ρήμα «*beeinflussen*» βρίσκεται στην τελευταία θέση της πρότασης και στα ελληνικά το ρήμα «επηρεάζουν» βρίσκεται στη δεύτερη θέση αμέσως μετά το υποκείμενο.

Επιπροσθέτως, χρειάστηκε κάποιες φορές να γίνει αλλαγή κάποιων μερών του λόγου από τη μία γλώσσα στην άλλη για καλύτερη απόδοση. Στο παρακάτω παράδειγμα η γερμανική λέξη «*Abbild*» που είναι ουσιαστικό στο μετάφρασμα έγινε ρήμα «αντικατοπτρίζουν».

Παράδειγμα:

Damit schließen sie – ganz im Sinne qualitativer Forschung – neue Forschungsfelder auf, bieten Anknüpfungspunkte für repräsentative Erhebungen und sind vor allem **Abbild** eines Ausschnittes gelebter Realität von Frauen und Männern der jüngeren und der älteren Generation in unserer Gesellschaft.

Με αυτόν τον τρόπο, σύμφωνα με την ποιοτική έρευνα, ανοίγουν νέα πεδία έρευνας, παρέχουν σημεία επαφής για αντιπροσωπευτικές έρευνες και, πάνω απ' όλα, **αντικατοπτρίζουν** ένα μέρος της πραγματικότητας των γυναικών και των ανδρών των νεότερων και των παλαιότερων γενεών της κοινωνίας μας.

Σύνθετες λέξεις

Στα γερμανικά υπάρχουν πολλές σύνθετες λέξεις, οι οποίες συνήθως αποδίδονται στα Ελληνικά ως φράσεις. Κάποια τέτοια παραδείγματα σύνθετων λέξεων που υπάρχουν στο κείμενο-πηγή είναι: «*die Kinderbetreuung*» με απόδοση «η φροντίδα των παιδιών», «*das Rollenverständnis*» με απόδοση «η κατανόηση των ρόλων», «*die*

Zuwanderungsgeschichte» με απόδοση «το ιστορικό μετανάστευσης» και «die Wertevorstellung» με απόδοση «η αντίληψη των κοινωνικών αξιών».

Συμπέρασμα

Ολοκληρώνοντας την πτυχιική μου εργασία, μπορώ να πω ότι η μετάφραση και η ενασχόληση με το συγκεκριμένο κείμενο ήταν μια πολύ ενδιαφέρουσα διαδικασία. Το θέμα του κείμενου είναι ιδιαίτερα επίκαιρο καθώς αναφέρεται σε ένα ζήτημα που απασχολεί και θα απασχολεί την κοινωνία και την εξέλιξη των ανθρώπων και των ανθρωπίνων σχέσεων σε αυτή.

Εν κατακλείδι, η εν λόγω πτυχιική εργασία ήταν μια διαδικασία για εμένα τόσο για να ανακαλύψω την μεταφραστική διαδικασία όσο και για να ψάξω περαιτέρω για την Τέχνη του λόγου. Κοιτώντας πίσω μου συνειδητοποιώ ότι δεν ήταν απλά μια μεταφορά του λόγου από μια γλώσσα σε μια άλλη αλλά ένα ολόκληρο ταξίδι το οποίο είχε πολλές και διαφορετικές εκφάνσεις. Χαίρομαι που επέλεξα να εργαστώ πάνω σε μία μετάφραση από τη γερμανική γλώσσα και θα έλεγα ότι αυτό έκανε τη διαδικασία πιο συναρπαστική εφόσον γνωρίζουμε ότι οι δύο γλώσσες – τα ελληνικά και τα γερμανικά – έχουν αρκετές διαφορές μεταξύ τους όσον αφορά το ύφος, τη σύνταξη, τη γραμματική αλλά επίσης και διαφορές στον πολιτισμικό τομέα που κάποιες φορές παίζουν σημαντικό ρόλο. Αυτή η εργασία αποτέλεσε για μένα μια ευκαιρία να αναγνωρίσω την αγάπη μου για τις δύο αυτές γλώσσες, καθώς και για τη μετάφραση εφόσον χρειάστηκε να αφιερώσω αρκετό χρόνο σε αυτή και να βρω τον δικό μου ιδανικό τρόπο ενασχόλησης με τέτοιου είδους εργασίες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- IATE. Διαθέσιμο στο <https://iate.europa.eu/home> , τελευταία πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2020
- Linguee. Διαθέσιμο στο <https://www.linguee.com/english-greek> , τελευταία πρόσβαση 20 Ιουνίου 2020
- Nord, Christiane (1991/2005): Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis Amsterdam: Rodopi
- Parianou, A. (2009). Translating from Major into Minor Languages. Athens, Greece: Diavlos
- Venturi, L. (1995). The Translator's Invisibility. London: Routledge.
- Venturi, L. (2013). Translation changes Everything. Oxon: Routledge..
- WordReference. Διαθέσιμο στο <http://www.wordreference.com/> , τελευταία πρόσβαση 20 Ιουνίου 2020
- Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Ξ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε., Φλώρος, Γ., 2015. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/3901>
- Παριανού, Α, .«Η ανάγκη της λειτουργικής προσέγγισης στη μετάφραση ειδικών κειμένων». 6ο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛ.ΕΤ.Ο), Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία, 1–3 Νοεμβρίου 2007, Αθήνα 2007, σελ. 353–361.